

כְּרוּעָה עֲדָרוּ

ישראל נחמן לויץ

כְּרוֹעָה עֶדְרוֹ

רב קהילה
כיועץ משפחתי ואישי

מדריך שימושי

הרב ד"ר ישראל נ' לויץ

ספריית משעול
שעלבים תש"פ

”לכל רב יש שני תפקידים. רב צריך להיות מורה טוב, ורועה טוב.
על פי רוב הרבנים יותר מנוסים בלשמש כמורים טובים, מאשר
כרועים טובים...”

מורי ורבי הרב יוסף דוב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל

דוא"ל המחבר: ylevitz@gmail.com

עריכת והפקת המהדורה העברית:

יואל קטן ובוועז מרדכי

מכון שלמה אומן

©

כל הזכויות שמורות

למכון שלמה אומן שע"י ישיבת שעלבים

sif.mishol@gmail.com | 08-9276664

www.machonso.co.il

לעילוי נשמת אבי מורי
ר' בן ציון בן הרב חיים ירוחם פישל הלוי ז"ל
תנצב"ה

ולעילוי נשמת אמי מורתי
מרת ביילא עטל בת ר' אליהו ז"ל
תנצב"ה

לעילוי נשמת חמי היקר
ר' משה צבי בן זאב וולף ז"ל
תנצב"ה

ולעילוי נשמת חמותי האהובה
מרת רשא בת שמואל ז"ל
תנצב"ה

תוכן עניינים

8	ביוגרפיות של השותפים
11	מכתב ברכה לספר מאת הרב מיכאל ימר, ראש ישיבת שעלבים
13	הקדמה / הרב ד"ר אברהם י' טברסקי
21	הרב כרועה את עדרו - הרהורים / הרב ד"ר ישראל לויץ
	פרק 1: רב הקהילה כאיש מקצוע בתחום בריאות הנפש /
27	הרב ד"ר ישראל לויץ
40	פרק 2: בריאות הנפש ומחלות הנפש / הרב ד"ר ישראל לויץ
	פרק 3: עקרונות בסיסיים בייעוץ רבני / הרב ד"ר ישראל לויץ,
53	ד"ר רונה מייקולסון
	פרק 4: להבין את מחלות הנפש - קווים מנחים לרב הקהילה /
71	ד"ר ישראל שטראוס
97	פרק 5: ייעוץ לחבר קהילה שחווה משבר / ד"ר דוד פלקוביץ'
	פרק 6: הביקור אצל המאושפז בבית החולים /
127	הרב ד"ר דניאל ג'קסון, ד"ר סוזן ג'קסון
	פרק 7: החולה הנוטה למות ובני משפחתו - ייעוץ והכוונה /
157	ד"ר בנימין וגב' דבורה קורן
187	פרק 8: ייעוץ והכוונה להורי ילד הנוטה למות / הרב ד"ר ישראל לויץ --
	פרק 9: התאבדות: תפקידו של רב הקהילה /
203	ד"ר ישראל שטראוס
215	פרק 10: אבלים ואבלות - ייעוץ והכוונה / הרב משה ודודי לם
235	פרק 11: הרב כיועץ זוגי / הרב ד"ר ישראל לויץ
	פרק 12: על התעללות בתוך הזוגיות / הרב ד"ר אברהם י' טברסקי
253	וליסה טברסקי
	פרק 13: זוגות שמתמודדים עם בעיות פוריות - ייעוץ והכוונה /
277	הרב גדעון ויצמן
	פרק 14: ייעוץ לילדים ולהוריהם בתקופה שלאחר משבר /
299	ד"ר דוד פלקוביץ'
	פרק 15: סיוע לחבר קהילה הסובל מהתמכרות /
313	הרב ד"ר אברהם י' טברסקי
	פרק 16: גבולות מקצועיים בייעוץ של רבנים לבני קהילתם /
341	הרב ד"ר ישראל לויץ
353	פרק 17: משפחתו של רב הקהילה / הרב ד"ר ישראל לויץ

 ישיבת שעלבים (ע"ר) Yeshivat Sha'alvim	
ישיבת הסדר / גבוהה	
מכון מרדכי לבני חו"ל	
מדרשה לבנות	
ישיבה תיכונית	
חסיבת ביניים	
כולל אברכים	
מכון לרבנות ע"ש הרב אלווין מרכוס	
מכון לדיינות ע"ש יהודה קולינימוס	
מכללה לחינוך ע"ש דוד לנדר	
בית ספר שלהבת בנים	
בית ספר שלהבת בנות	
אולפנה לבנות	
גני ילדים	
מכון שלמה אומן	

בס"ד

מכתב ברכה

ברכות לרב ד"ר ישראל לויץ לרגל צאת ספרו החשוב "כרועה עדרו" בעברית.

זכות גדולה להיות רב קהילה, אך זכות זו טומנת בתוכה גם חובה ואתגר.

תפקידים רבים לרב קהילה. עליו ללמד תורה לבני קהילתו, להאחיד עליהם את תורת משה, לגבש ולאחד את הקהילה, וכן לעצב את הסגנון הייחודי שלה בעבודת ה'.

ישנו חלק חשוב נוסף בתפקידו של רב קהילה, והוא הייעוץ והשיחות האישיים עם אנשי קהילתו. אנשים רבים נתקלים במשברים ובהתמודדויות במשך חייהם, ולא ברור להם כיצד עליהם לנקוט ולפעול, וכיצד להתייחס למצב. הם פונים אל הרב ומגלים את ליבם ומחכים מהרב להכוונה מדויקת שלב אחר שלב.

ברוב המקרים ההכשרה התורנית שקיבלו רבני הקהילות לא מספיקה כדי לנתח את המצב בצורה מקצועית ולתת לפונים הכוונה ודרך שיעזרו להם להתרומם מהמשבר והתמודדות. פעמים רבות הרב מעז באינטואיציה ובנסיון שצבר וברצון העז לעזור, אך אין זה מספיק ואין זה תחליף ליידע המקצועי. היידע המקצועי עם האינטואיציה הנסיון והרצון לעזור, כולם מחוברים יחדיו, הם מה שיועילו לרב כדי לתת הכוונה נכונה לכל הפונים לעזרתו.

ספר זה בא לתת כלים מקצועיים בייעוץ לרבני קהילות. נסיונו הרב מאד של הרב ד"ר ישראל לויץ הן כרב קהילה והן כפסיכולוג קליני, והבאת הדברים בספר בצורה מקצועית יסודית ושיטתית, תעזור לכל רב קהילה בקבלת יידע מקצועי שהוא כה זקוק לו.

דווקא העובדה שהרב ד"ר לויץ היה רב קהילה ולאחר מכן פסיכולוג קליני, ונסיון רב השנים של ייעוץ והכוונה במגוון נושאים, הוא סוד הצלחת הספר, יחד עם הכשרו והאישיות המיוחדת מאד של הרב ד"ר ישראל לויץ.

עיינתי בספר והתפעלתי מדרך הכתיבה הניתוח העמקה והמקצועיות והחלוקה לפרקים, כאשר כל פרק עוסק בהתמודדות אחרת, והרב ד"ר ישראל לויץ מנתח בעומק את דרכי הייעוץ וההכוונה בנושא זה מתוך תורתו ונסיונו.

אני ממליץ מאד על ספר זה לכל רב קהילה, כולל מי שיש לו נסיון של שנים רבות. אני רואה ספר זה כספר חובה לכל רב קהילה. ספר זה יכול לעזור רבות גם למתחילים בשיבות (הן תיכוניות והן גבוהות) שהרי גם הם עוסקים בייעוץ והדרכה לתלמידיהם ובוגריהם.

תודתי לרב ד"ר ישראל לויץ שזיכה את ישיבת שעלבים וספריית משעול שלידי מכון שלמה אומן בהוצאת ספרו. וכן תודתי לרב יואל קטן מנהל המכון וספריית משעול ולכל העוסקים במלאכה, על הוצאת ספר זה בצורה כה מהודרת ובהירה. על כולכם הברכה והתודה.

אני מבדך את הרב ד"ר ישראל לויץ בבראות ובנחת ושנים רבות נוספות של נתינה עצומה לכלל ישראל בייעוץ והכוונה.

ברכת כהנים באהבה

הרב מיכאל ימר

ראש ישיבת שעלבים

הרב כרועה
את עדרו
הרהורים

הרב ד"ר ישראל אלוף

במבט לאחור

בגיל עשרים ושלוש נבחרתי למשרת רב קהילה גדולה שמנתה כארבע מאות משפחות בפרברי ניו יורק. זו הייתה קהילה מורכבת מאוד, שכבר פיטרה כמה מרבניה בחמש השנים האחרונות. למרות קבלת הפנים החמה שקיבלתי, היו כמה דמויות משמעותיות בקהילה שהסתייגו ממני בגלל גילי הצעיר, והיו לא מעטים שהעלו ספיקות לגבי יכולתי להנהיג קהילה כה תובענית וקשה. מרבית חברי הקהילה היו מבוגרים ממני באופן משמעותי, ואכן קינן בי חשש מסוים מהיכולת שלי לייעץ לאנשים שגילם לפחות יותר מפי שניים מגילי. אולם למעשה התברר שגילי לא הציג שום מחסום בפני מי שנזקק לרב ברגעי משבר. נשאבתי לדרמות האישיות ביותר בחייהם של אנשים. כמו רוב רבני הקהילות, כמעט שלא היה יום אחד שבו לא הייתי מעורב, בצורה זו או אחרת, בחייו האינטימיים של מישהו מהקהילה. כנראה שבזמנים קריטיים רבנים הם חסרי גיל. למרות הספקנות הראשונית לגבי גילי הצעיר, עם הזמן התקבלתי באופן מלא ע"י בני הקהילה כרב הקהילה, וזה אף בא לידי ביטוי בחתימת חוזה ארוך טווח. אולי הייתי עדיין שם היום אלמלא החלטתי בשלב מסוים לעזוב את הרבנות, להפוך לפסיכולוג קליני, ובסופו של דבר לעלות ארצה.

הרב כיועץ

כרב, מאז ומתמיד לא חשתי בנוח עם ההנחות הרבות שעשו לי אנשי הקהילה בנוגע למומחיותי. מסתבר שחברי הקהילה נוטים להניח שהסמכה לרבנות מכשירה את הרב להתמחות בהבנת הדינמיקה של ההתנהגות האנושית, וממילא מכשירה אותו לעסוק בפתרון של דילמות אישיות ובין אישיות. לרוב נוטים חברי הקהילה להניח שהרב שלהם מומחה בייעוץ לבני גילים שונים, ולפיכך הוא מסוגל לטפל במגוון רחב של בעיות כולל קשיים בזוגיות.

אולם מתברר שרוב הרבנים מעולם לא קיבלו הכשרה פורמלית בתחום הייעוץ, ולמעשה חסרה להם המומחיות המאפשרת להם להבין לעומק את הדינמיקה של ההתנהגות האנושית. ייתכן אמנם שרב קהילה ממוצע ניחן באכפתיות וביכולת להביע אמפטיה לסבלו של מי שפונה

לעזרתו, אבל אחרי הכול הוא איננו יותר מאשר אישיות שיש ליה נטייה לאמפטיה, כזו הנסמכת בעיקר על רגשותיה ותובנותיה. עם זאת, ככל שאישיותו של הרב מורכבת יותר ועמוקה יותר, כך הוא מסוגל להבין שלהכשרה מקצועית בתחום הייעוץ עשויה להיות השפעה משמעותית על עזרה וייעוץ בתחום האישי והבין-אישי, הרבה מעבר ליכולות הבסיסיות שבהן הוא עצמו ניחן בהיותו רב קהילה.

הדגש המרכזי בתהליך ההכשרה לרבנות מתחולל בתוך בית המדרש, ומבוסס על לימוד תלמוד ופוסקים באופן מעמיק, במאמץ להפנים את דרכי ההתמודדות והפתרונות של מוריו ושל קודמיהם בדורות שלפניו עם בעיות שבאו לפתחם. נוסף על כך, במהלך הזמן הוא זוכה גם לרכוש כישורים של הוראה ודרשנות. חלק מתהליך ההכשרה מתבסס על כך שהרב רוכש ידע רב בתחום ההלכה ומפנים עקרונות הלכתיים המלמדים אותו לפסוק במקרים מורכבים, להבדיל בין טוב לרע, בין מותר לאסור, בין כשר לטרף, בין אשמה לחפות ועוד. אמנם לא בטוח שכישורים אלו יעמדו לו בחלק מהבעיות שבהם יתקל בימינו, כאשר יגיעו אליו בני הקהילה לקבלת ייעוץ במקרים מורכבים; למשל הורה שבנו 'נפל' לשימוש בסמים, הורים שבנם גוסס, או בני משפחה שאמם נמצאת במצב אובדני. קרוב לוודאי שהוא גם לא ידע מה לומר לבני משפחה שאביהם נכלא בבית הסוהר וכדומה. השנים שבילה הרב בישיבה לימדו אותו את הצדדים השונים והמורכבים שיש לסוגיה תלמודית, אך הכינו אותו מעט מאוד למורכבות הטמונה בדילמות בין אישיות. למרות שיש ביכולתו לגשר בין עמדות מנוגדות של פוסקים קדומים בסוגיה מורכבת, הוא יתקשה להציע פתרון משביע רצון למתחים שבין בעל לאישה, הורים לילדיהם, ולאין ספור דילמות בין אישיות שעלולות להתגלגל לפתחו בהיותו רב קהילה.

עצה אנושית בתחפושת של חכמה אלוקית

בדרך כלל רבני קהילות מעצבים את דרכם ברבנות ובהנהגת הקהילה על פי מודל שחוו בשעתו אצל מוריהם או רבניהם בשנים שהם למדו בישיבה. תלמידי ישיבה הפונים לרבנים שלהם לקבלת עזרה, שומעים בדרך כלל מפי רבותיהם עצות ותובנות על פי ניסיונם ושיקול דעתם.

לפיכך כאשר יתמנו בעצמם לרבנים או למורי הוראה, הם עתידים לראות ב"עצה" את המודל הראוי ליעוץ. הם מאמינים כי כל מה שצריך רב קהילה לעשות הוא לנתח את הסיטואציה בתבונה, לגבש דעה מתאימה, ולאחר מכן לתת עצה מתאימה. הם אינם יודעים שעצה מסוג זה אינה תמיד מועילה. לעיתים היא עלולה ליפול על אוזניים אטומות, על אף שמי שנתן אותה נתן אותה בצורה משכנעת. עצה מסוג זה עלולה אפילו להזיק, ועל כל פנים היא בוודאי איננה הדרך היעילה ביותר להעניק ייעוץ ראוי.

לעיתים עשוי משהו להביא בפני הרב דילמה מורכבת שאיתה הוא מתמודד, למשל האם להתחתן עם פלוני/ת, לאן לעבור לגור, באיזו קריירה לבחור, האם להתגרש או להמשיך "לסחוב" נישואים שאינם מאושרים ועוד. דילמות כגון אלו לא יכולות לבוא על פתרון בעזרת עצה טובה בלבד. בסופו של דבר, ערכה של עצה מהסוג הזה הוא מוגבל, באשר היא אינה אלא חוות דעת סובייקטיבית שניתנה על ידי איש המייצג בנאמנות בפני קהילתו את התורה ואת מסורת היהדות, אך אין בה בוודאות מסירה של חכמה אלוקית.

ייעוץ ראוי שיש בו עזרה אמיתית כרוך בהעמקה בחלופות שונות שעומדות בפני הפונה, בקביעת סדרי עדיפויות לפתרון הסוגיות השונות העומדות על הפרק, בשיקוף תהליכי חשיבה של הפונה, ובבחינת ההשלכות העתידיות שיכולות לקרות בעקבות יישום המסקנות. בדרך כלל הכישורים הללו אינם נכללים ב'כלי העבודה' הנמצאים בידו של רב הקהילה.

גם אני בעבר, כאשר כיהנתי בתפקיד רב קהילה, הכישורים הללו לא עמדו לרשותי, על אף רצון טוב ואיכפתיות גדולה שהיו לי. כיום, במבט לאחור, אני יודע שהחמצתי הזדמנויות רבות להיות יועץ טוב יותר. קשה לי, בהקשר הזה, שלא להיזכר בשיחות שהיו לי עם גבר צעיר ששכב בבית החולים לאחר שנמצא בגופו גידול ממאיר. שנינו היינו אז גברים צעירים, בני אותו הגיל, מה שהקשה עליי במיוחד להתמודד עם מחלתו. הוא ביקש לשוחח אתי על מותו הקרב, להביע בפניי את מה שלא היה מסוגל להביע בפני בני משפחתו או ארוסתו. אולם אני מצידי, במקום להקשיב באמפתיה למצבו ולהתחבר להתמודדות שלו, ניסיתי לנסוך בו תקווה, והסטתי בעקביות את נושאי השיחה לכיוון של

תחזיות אופטימיות, איחולי החלמה ותפילה. במבט לאחור אני מבין שאותו גבר צעיר היה בשל הרבה יותר ממני להתמודד עם מותו הקרב ובא, וחוסר היכולת שלי להתמודד עם מצבו שלל ממנו למעשה את ההזדמנות המיוחדת לשיחה משמעותית אחרונה עם הרב שלו.

על פניו, תהליך הייעוץ נראה פשוט וברור. לכאורה מדובר בתהליך המצריך לא יותר מאשר כושר שיפוט טוב, אמפתיה ואינטואיציה, ואלו ניתן להניח נמצאים לרוב אצל רבני קהילות טובים ומסורים ובמיוחד כשהם בעלי ניסיון. אך למעשה, רכישת מיומנות מקצועית בתחום הייעוץ היא תהליך מורכב הדורש בסיס ידע רחב, חשיפה רחבת טווח לתבניות של מושגים בשדה הידע של הפסיכולוגיה, הכשרה מעשית מקצועית, ושנים רבות של הדרכה ופיקוח, כל זאת כדי להגיע לרמה בסיסית של יכולת בתחום הייעוץ בתחומים האלו. בפועל רק מעט מהרבנים המכהנים בתפקיד רבני קהילה הוכשרו כהלכה בכיוון הזה. על אף הנטייה שיש לרבים מהם להיות אמפטיים לסבלו של הזולת, ועל אף החוש האינטלקטואלי המפותח שלהם, על פי רוב הם חסרים את המיומנויות הבסיסיות המאפשרות להעניק לבני הקהילה שלהם ייעוץ יעיל. כמעט שלא פגשתי במהלך השנים רבני קהילה שלא חשו בעצמם את הצורך לקבל הכשרה נוספת בתחום הייעוץ הרבני.

כיום, כאשר אני נזכר בשנים הראשונות שלי ברבנות, עוד לפני שהוכשרתי להיות פסיכולוג, אני מבין שעל אף המאמצים הגדולים שלי להעניק ייעוץ לבני הקהילה שלי כמיטב יכולתי, פערי הידע בתחום הייעוץ הרבני בין מה שידעתי למה שנדרש ממני בשעתו יכולים למלא ספר שלם. אז הרי הוא לפניכם: **מדריך לרבנים השואפים באמת להיות מנהיגי קהילה מוצלחים ורועים נאמנים.**

פרק 1

רב הקהילה
כאיש מקצוע
בתחום בריאות הנפש

הרב ד"ר ישראל לוי